

Житомирський національний
агроекологічний університет

*Присвячується 110-й річниці з дня
народження професора І. В.
Поповича*

КООПЕРАТИВНІ ЧИТАННЯ: 2015 РІК

Матеріали Всеукраїнської науково-
практичної конференції

3 квітня 2015 року

Житомир 2015

УДК 338.43:334.73:631.115.8:167/168 ББК
65.9(2) 08
К65

Редакційна колегія:

Зіновчук В. В. - д. е. н., професор (головний редактор);
Раманаускас Ю. - д. соц. н., професор;
Молдаван Л. В. - д. е. н., професор;
Скидан О. В. - д. е. н., доцент;
Зінчук Т. О. - д. е. н., професор;
Ходаківський Є. І. - д. е. н., професор;
Соловйов І. О. - д. е. н., професор;
Булуй О. Г. - к. е. н., доцент;
Недільська Л. В. - к. е. н., доцент (відповідальний секретар).

К 65 Кооперативні читання: 2015 рік: матеріали Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Житомир, 3 квітня 2015 р.). - Житомир: Вид-во «Житомирський національний агроекологічний університет», 2015. - 272 с.

До збірника увійшли тези доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції з актуальних питань розвитку сільськогосподарської обслуговуючої кооперації в Україні та сільського розвитку. Розкрито причини, що стримують кооперативні процеси, а також запропоновано механізми та інструменти їх подолання

Для науковців, кооператорів, працівників органів державного управління та місцевого самоврядування, усіх, хто цікавиться теорією та методологією економічних досліджень, проблемами формування кооперативного руху в аграрному секторі економіки.

УДК 338.43:334.73:631.115.8:167/168

ББК 65.9(2) 08

Відповідальність за зміст поданих матеріалів та точність наведених даних несуть автори.

© Житомирський національний

агроекологічний університет, 2015

Роздруковано з оригіналу-макета замовника

МОЖЛИВОСТІ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ В ЗОНІ РАДІАЦІЙНОГО ЗАБРУДНЕННЯ НА ОСНОВІ ПОКРАЩЕННЯ ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КООПЕРАТИВНОГО РУХУ

В. П. Каленська, аспірантка*

Житомирський національний агроекологічний університет

Розглянуто можливості розвитку сільських територій України у зоні радіаційного забруднення Житомирської області. Встановлено, що на цих територіях існує достатній потенціал для поширення кооперативного руху з участю сільських мешканців. Наявність певних проблем унеможливорює швидкий розвиток кооперації на основі залучення інвестицій.

Постановка проблеми. Кооперативні форми організації виробництва сільськогосподарської продукції в світі набули досить значного поширення, про що свідчить досвід розвинутих країн. Вони виробляють основну масу аграрної продукції, мають змогу використовувати у своїй діяльності інвестиційні ресурси, передові надбання науки і техніки, забезпечувати позитивний вплив на розвиток сільських територій. В Україні така форма діяльності сільськогосподарських підприємств не набула важливості, але існують постійні спроби на урядовому рівні надати поштовх кооперації в сільській місцевості. Очевидно, що кооперативні утворення є одним із способів розвитку радіоактивно забруднених сільських територій,

* Науковий керівник - д. е. н., професор Є. І. Ходаківський

здатні залучати та ефективно використовувати внутрішні та зовнішні інвестиційні ресурси.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Дослідження проблеми розвитку сільських територій знайшло своє відображення у змістовних наукових доробках таких вчених як: Гончаренко В.В., Зіновчук В.В., Макаренко Ю.П., Малиновский А.С., Савченко Ю.І., Ходаківський Є.І., Чаянов О.В., Юрчишин В.В. Якобчук В.П та інші. Зазначені автори розглядають різні аспекти та способи розвитку сільських територій та сільськогосподарського виробництва на радіоактивно забруднених територіях, в тому числі з використанням інвестиційних ресурсів. Проте, мінливе ринкове середовище призводить до значних перетворень, які змінюють можливості розвитку сільських територій на основі спрямування інвестицій в кооперативні форми організації сільськогосподарського виробництва. Тому ці питання потребують подальшого дослідження.

Мета дослідження. Мета статті - дослідити можливості розвитку радіоактивно забруднених сільських територій на основі поширення кооперативного руху.

Виклад основного матеріалу. Кооперативні форми організації діяльності сільськогосподарських підприємств за умови належного їх розвитку на радіаційно-забруднених територіях можуть забезпечити як відновлення підприємництва, так і сприяти зайнятості сільського населення. Але такому сценарію заважає значна кількість перешкод, головна з яких полягає у відсутності достатньої кількості інвестиційних ресурсів, неможливості швидкого відновлення сільськогосподарських угідь від радіоактивного забруднення, всебічний занепад сільських територій і відсутність бачення їх системного вдосконалення. Створення трудових колективів кооперативних утворень із числа сільського населення не є значною проблемою, проте труднощі виникнуть із матеріально-технічним забезпеченням, керівним складом підприємств. Для цього можна привертати інвесторів, але поки що на радіоактивно-забруднених землях вони не бажають реалізовувати свої ідеї. Проте, зростання попиту на продукти харчування, поступове розчеплення радіонуклідів та перетворення їх у менш шкідливі речовини, заселеність територій з надмірною кількістю радіоактивних речовин, призводить до поступового підвищення інтересу з боку інвесторів до не цілком несприятливих для діяльності земельних масивів. Певні дієві кроки у цьому напрямі робить і держава, хоча обмеженість фінансових ресурсів на різних рівнях національної економіки не дозволяє налагодити ефективне використання земельного фонду аграрними підприємствами, які б виробляли продукцію та створювали робочі місця, формуючи

передумови до розвитку сільських територій та зростання добробуту населення.

Аграрний сектор є природним і традиційним місцем працевлаштування для жителів сіл. Однак, агропромислове виробництво на сучасному етапі не в змозі забезпечити достатню зайнятість для сільського населення на радіоактивно-забруднених територіях. Відсутність достатньої кількості робочих місць та занепад соціальної інфраструктури у сільській місцевості є ключовими причинами низького рівня життя.

Специфіка поширення кооперативного руху на радіаційно забруднених територіях пов'язана із надмірним вмістом радіонуклідів, що мають здатність накопичуватись у рослинах і тваринах та у подальшому у людському організмі, чим згубно впливати на здоров'я населення. Крім серйозних демографічних наслідків, радіаційно-забруднені продукти харчування будуть знижувати якість трудового потенціалу, чисельність працездатного населення, а отже ефективність роботи аграрних підприємств та всієї національної економіки. В таких умовах очевидно, що інвестиційне забезпечення діяльності кооперативних сільськогосподарських підприємств на радіаційно-забруднених територіях повинно бути спрямоване на розвиток тих галузей; продукція яких не буде приносити значної шкоди здоров'ю людей та не створювати згубних наслідків.

Діяльність кооперативних аграрних виробників, які залучили інвестиційні ресурси на забруднених радіонуклідами сільських територіях, повинна передбачати вирішення наступних завдань:

- організовувати виробництво такої сільськогосподарської продукції, внаслідок необмеженого споживання якої людина не отримає середньорічну ефективну еквівалентну дозу опромінення рівною 1 мЗв [2];

- вкладати інвестиційні ресурси у заходи, які дозволять щороку знижувати вміст радіонуклідів в сільськогосподарській продукції, при умові збереження вимог щодо нормативного вмісту радіонуклідів та обґрунтування економічної доцільності проведення таких заходів;

- розробляти та реалізовувати масштабні проекти чи невеликі рішення* спрямовані на утримання радіонуклідів на територіях їх постійного розташування і не дозволять не забруднювати відносно сприятливі сільськогосподарські землі чи території населених пунктів;

- виявляти напрями та знаходити інвестиційні можливості по збереженню якості робочої сили, відновлення працездатності населення та сприяння демографічному розвитку на радіаційно-забруднених територіях;

- відповідально вкладати інвестиційні ресурси у виробництво сільськогосподарської продукції, подальше законне або незаконне використання якої не буде завдавати життю та здоров'ю населення.

Залучення інвестицій у кооперативний рух варто здійснювати для покращення становища сільських територій у зоні радіоактивного забруднення. У цьому контексті частина Житомирської області володіє невикористаним сільськогосподарським потенціалом у галузі вирощування овочів, фруктів, виробництва м'яса та переробки харчової продукції. Основою цього потенціалу є кліматичні умови, водні та земельні ресурси.

Частина Житомирського регіону має значний потенціал у виробництві екологічно чистих продуктів харчування. На жаль, згадані можливості часто не використовуються. Собівартість виробництва не відрізняється від цін в інших країнах, проте високі проміжні витрати (велика кількість посередників, податки, відсутність належних приміщень для зберігання продуктів, центрів дистрибуції тощо) впливають на ціну товарної продукції.

Впродовж багатьох років великою проблемою цього сегменту ринку є значна затримка у розвитку його логістики. Кооперативні форми організації сільськогосподарського виробництва спроможні налагодити не лише ефективне вирощування сільськогосподарської продукції, але і її переробку, зберігання та реалізацію. Тим більше, що останні наміри уряду та законодавчих органів України про необхідність кооперування присадибних господарств населення для виробництва і продажу сільськогосподарської продукції можуть сприяти зародженню кооперативного, руху на радіоактивно забруднених територіях. Починати господарську діяльність доцільно із невеликими розмірами, відповідно не потрібно буде значних обсягів інвестиційних вкладень.

Наявна ситуація у сільській місцевості у зоні радіаційного ураження досить погана, оскільки відсутність робочих місць та занепад інфраструктури призвела до деградації проживаючого там населення. Оскільки забезпечити належні умови життєдіяльності на даний момент держава не спроможна, то потрібно якимось прогресивним чином їх підтримувати, а не просто виплачувати різні допомоги, пенсії чи мінімальні заробітні плати працюючим у державних установах чи інших залишках господарської ініціативи. Створення додаткових умов для працевлаштування з використанням інвестиційного забезпечення у кооперативних підприємствах та можливостей для зростання доходів населення, буде міцним підґрунтям розвитку сільських територій.

Також доцільно сфокусувати увагу на додаткових можливостях, які зазвичай залишалися поза увагою в традиційних адміністративних моделях управління агропромисловим комплексом.

По-перше, слід максимально використовувати можливості розширення сезонного впливу на кооперативне сільськогосподарське виробництво. Зокрема, для переходу від традиційного сільського господарства до більш складного і сучасного землеробства, наприклад, міжсезонного виробництва ранніх овочів і фруктів у теплицях на невеликих земельних ділянках. Водночас, інтенсивним сільським господарством з високопродуктивними сортами і породами мають займатися великі сільськогосподарські підприємства [1, с. 173].

По-друге; кооперативним виробникам сільськогосподарської продукції у зоні радіаційного ураження необхідно покращувати якість сільськогосподарської продукції, щоб бути більш конкурентними у порівнянні з іноземними товаровиробниками. Цього можна досягнути завдяки комплексній системі послуг сільськогосподарським підприємствам у сфері диверсифікації розширення асортименту культур і видів рослинництва і тваринництва.

По-третє, кооперативний рух з належним інвестиційним забезпеченням спроможний розвивати фізичний ринок, тобто центри оптової та роздрібної торгівлі та механізми співробітництва і канали постачання, які забезпечать позиціонування виробників сільськогосподарської продукції у ланцюгу доходів, і достатнє планування виробництва. Використання різних способів співробітництва надаватиме додаткові можливості для доступу до супутніх товарів і послуг, сировини і матеріалів та фінансових ресурсів.

Розвиток сільських територій у зоні радіаційного ураження доцільно здійснювати шляхом збільшення доданої вартості сільськогосподарської продукції, формування і збереження робочих місць, раціонального використання сільськогосподарських земель. Сільськогосподарське виробництво узгоджується із загальноприйнятою у світі концепцією сталого розвитку, оскільки забезпечує стабілізацію та відновлення якісних параметрів земельних ресурсів. Крім того, гарантує диверсифікацію видів продовольства в країні та забезпечує населення якісними продуктами харчування, відкриває перспективу соціального та економічного зростання сільської місцевості.

Висновки. Кооперативний рух є однією із форм організації виробництва сільськогосподарської продукції у зоні радіаційного ураження і спроможна привернути інвестиційні ресурси. На основі розвитку підприємництва на засадах кооперації можливо забезпечувати зростання добробуту населення сільських територій, їх

побут та умови проживання. Суттєвим стримуючим чинником для цього є радіоактивне забруднення сільськогосподарських угідь, їх низька інвестиційна привабливість.

Список використаних джерел

1. Макаренко Ю. П. Розвиток кооперації малих аграрних господарств у ринковій економіці/Ю. П. Макаренко // Вісник Запорізького національного університету. -№4 (12). — 2011. — С. 171-176.

2. Про правовий режим території, яка зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи [Електронний ресурс]: Закон України від 27.02.1991 р. № 791а-ХІІ. - Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/791%D0%B0-12>.